

E-ISSN : 3023-4417

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Article Type : Research Article

Yıl: 2025 Sayı: 5

Yayın Tarihi: 15.10.2025

Geliş Tarihi : 25.08.2025

Kabul Tarihi: 10.10.2025

Year: 2025 Issue: 5

Suudi Arabistan'ın Küresel Enerji Piyasasındaki Konumu

Saudi Arabia's Position in the Global Energy Market

Esra Büyükçetin Demircan

Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü
esrabuyukcetin@marun.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0000-6796-0530>

Atıf/Citation

Büyükçetin Demircan, Esra. "Suudi Arabistan'ın Küresel Enerji Piyasasındaki Konumu". Nouns Academy Journal 5 (15 Ekim 2025), 31-44.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17347409>

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

İntihal/ Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by iThenticate and no plagiarism detected.

Araştırma & Yayın Etiği/Research & Publication Ethics

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiştir. Yayın etiği ihlalleri yazarın sorumluluğundadır.

This article has been reviewed by at least two referees. Violations of publication ethics are the responsibility of the author(s).

Öz

1938'de Suudi Arabistan'da Dammam sahasında ilk petrolün keşfiyle birlikte ekonomik ve siyasi açıdan köklü bir dönüşümün kapısı aralanmıştır. 1933'te Standard Oil of California (SOCAL) ile yapılan imtiyaz anlaşması ülkeye yabancı sermaye ve teknoloji girişini sağlarken, petrolün bulunması Aramco'nun yükselişine ve ülkenin küresel enerji piyasasında merkezi bir aktör haline gelmesine yol açmıştır. 1970'lerdeki petrol krizi Suudi Arabistan'ın petrolü bir dış politika aracı olarak kullanmasını mümkün kılmış, 1980'de Aramco'nun millileştirilmesiyle enerji sektörü devletin tam kontrolüne geçmiştir ancak Amerika ile kapalı kapılar ardında anlaşmaları hep devam etmiştir. 2000'li yıllarda artan talep sayesinde Suudi Arabistan, özellikle Asya pazarlarına yoğun ihracat yaparak dünyanın en büyük enerji ihracatçılarından biri olmayı sürdürmektedir. Ancak petrol bağımlılığı ekonomide kırılganlık yaratmış ve iç politikasına da yansımaktadır. Değişen dünya konjektörü, elektrikli araçlar, fosil yakıtların tükenebilirliğinin öngörülmesi ülkede yeni kaynak arayışına sebep olmuştur. Bu nedenle 2016'da açıklanan Vizyon 2030 çerçevesinde ülke, yenilenebilir enerji, nükleer enerji ve yeşil hidrojen gibi alanlara yatırım yaparak enerji çeşitlendirmesine yönelmiştir. Bu makale, Suudi Arabistan'ı petrolün ilk keşfinden günümüze enerji politikalarını tarihsel ve analitik bir bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politik ekonomi, Suudi Arabistan, Petrol, Aramco, Petrol savaşları

Abstract

Thanks to its rich hydrocarbon reserves, Saudi Arabia has been at the center of global energy markets since the aftermath of World War II. The concession agreement with Standard Oil of California (SOCAL) in 1933 and the discovery of oil in the Dammam field in 1938 fundamentally transformed the country's economy and political structure. This process also marked the beginning of a strategic alliance with the United States. The 1945 meeting between President Roosevelt and King Abdulaziz aboard the USS Quincy, although not based on a written agreement, laid the foundations for the "security for oil" formula, which evolved into the petrodollar system and became institutionalized in the 1970s.

Today, Saudi Arabia is one of the world's leading energy producers, with approximately 267 billion barrels of proven oil reserves and a production capacity reaching 10 million barrels per day. It also ranks among the top six countries in terms of natural gas reserves. Exporting approximately 70% of its oil production, the country generated \$181 billion in export revenue as of 2023. 75% of exports go to Asian countries, with China alone purchasing approximately one-third of the total. The US's reduction of imports following the shale oil revolution accelerated Saudi Arabia's Asia-centric strategic expansion, and relations with China, in particular, gained a new dimension.

Organization for Petroleum Exporting Countries (OPEC) is the most important platform consolidating Saudi Arabia's influence in global energy markets. Founded in 1960, the Kingdom holds a de facto leadership position in the organization thanks to its reserves and production capacity. Its substantial reserve capacity gives it the role of a market-balancing producer, allowing it to maintain price stability by increasing or decreasing supply. This role also gave Saudi Arabia a dominant diplomatic position in negotiations with non-producing countries like Russia within the OPEC+ mechanism. The 1973 Oil Crisis is the most striking example of this influence. The embargo imposed on Western countries supporting Israel during the Yom Kippur War demonstrated that oil could be used as a political weapon, causing prices to quadruple in a short

period of time. Thus, Saudi Arabia demonstrated that it could utilize its energy resources not only as an economic tool but also as a geopolitical tool.

The petrodollar system, established in 1974, deepened the strategic dependence between Saudi Arabia and the US. The kingdom's agreement to sell its oil exclusively in US dollars strengthened its US reserve currency status and ensured a regular inflow of foreign currency into Saudi Arabia. However, this structure also made the country dependent on US monetary policies. Oil revenues were distributed to society through public spending, subsidies, and large public employment, thus creating a typical rentier state model. This situation limited economic diversification, weakened social productivity, and discouraged political participation.

The complete nationalization of Aramco in 1980 consolidated state control of the energy sector. However, the strategic alliance with the US continued, ensuring a stable oil flow in exchange for security guarantees. In the 2000s, rising Asian demand shifted Saudi oil's direction even more significantly eastward. However, the progress made by the US in shale oil production in the 2010s limited Saudi Arabia's influence on the global market. As OPEC's traditional room for maneuver narrowed, the OPEC+ mechanism was established in 2016, and Riyadh turned to cooperation with Russia. However, the price war that erupted during the COVID-19 pandemic in 2020 exposed the fragility of oil markets and the competition among producing countries.

An economic structure based on petrodollar revenues left Saudi Arabia vulnerable to global price fluctuations. The crises of 1986, 1998, 2008, and 2020 resulted in budget deficits and growth problems. Therefore, the Vision 2030 program, announced in 2016, aimed to reduce energy dependence and diversify its economy by investing in renewable energy, nuclear energy, and green hydrogen. Sectors such as digitalization, tourism, and the defense industry were also among the focal points of the transformation. However, the deep-rooted effects of the rentier state structure raise questions about the feasibility of these reforms.

Consequently, Saudi Arabia remains a central player in global energy markets thanks to its reserves, production capacity, and leading role within OPEC. Oil has not only been the foundation of the Kingdom's economic development but also a diplomatic trump card and geopolitical power in international relations. However, the global energy transformation, the US's growing energy independence, and Asia's rising demand necessitate Riyadh's policy diversification. While the initiatives under Vision 2030 reflect Saudi Arabia's efforts to prepare for a post-oil era, the country's long-term stability is crucial for this transformation.

Keywords: Political economy, Saudi Arabia, Petroleum, Aramco, Petroleum wars

Giriş

Neojen Dönemi'nin Miyosen evresinde (yaklaşık 11 milyon yıl önce) bugünkü coğrafi biçimini almaya başlayan Arap Yarımadasında ilk insan izleri 400.000 yıl öncesine uzanırken petrolün keşfine kadar bölge halkı, tarih boyunca günlük enerji ihtiyacını büyük ölçüde biyokütleyle dayalı yöntemlerle (odun, hurma dalları ve hayvansal atıklar) karşılamıştır. (Al-Sayari & Zotl, 1978)

1920'lerde İngilizler tarafından Basra Körfezi kıyılarında başlayan yüzeysel petrol aramaları 1933'e gelindiğinde Suudi Arabistan Kralı Abdülaziz'in, Amerikalı bir firma olan Standard Oil of California (SOCAL) ile bir imtiyaz anlaşması imzalaması ile süreç resmîyet kazanmıştır (Aramco, n.d.) Bu, ülkenin modern anlamda ilk petrol arama sürecinin başlangıcı olmuştur. Suudi Arabistan'ın kaderinin tamamen değişmeye başladığı bu süreç aynı zamanda Suudi Arabistan ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkileri de geliştirilmiştir. İkili ülke ilişkileri 1938'de ilk

petrolün bulunmasıyla umut bulmuş, 1945'te Kral Abdülaziz ile Başkan Roosevelt arasında kapalı gerçekleşen görüşmeyle stratejik bir boyut kazanmış; 1970'li yıllarda ise petrodolar sistemi üzerinden kurumsallaşmıştır. Bu süreç, iki ülke arasındaki ilişkilerin ekonomi politik çerçevede küresel enerji piyasalarına yön verecek biçimde derinleşmesine neden olmuştur.

Suudi Arabistan dünyanın en büyük petrol rezervlerinden birine sahip olması sayesinde küresel enerji piyasalarında stratejik öneme sahip bir aktördür. 1938'den bu yana enerjide elde ettiği bu avantaj sadece ekonomik bir gelir kaynağı değil, aynı zamanda siyasi ve jeopolitik bir güç unsuru olarak uluslararası arenada siyasi gücünün arttırmasına imkan sağlamıştır ve uluslararası arenada bu siyasi gücü sürekli kılmak adına kararlar almaktadır. (Norton, 1988).

OPEC içindeki yönlendirici rolü sayesinde, enerji arzı ve fiyatlandırma üzerindeki etkisini kullanarak uluslararası ilişkilerde önemli bir etkiye sahiptir. Üretim kotalarındaki belirleyiciliği ve OPEC+ çerçevesinde yürüttüğü enerji diplomasisi, Suudi Arabistan'a önemli bir siyasi manevra alanı kazandırmaktadır. Bu etki ile petrol, Krallık için sadece ekonomik çıkarlarla sınırlı kalmamakta, bölgesel etkisini artırma ve uluslararası politikasını şekillendirmede önemli bir aracı olarak değerlendirilmektedir.

Petrolün ve petrol ürünlerinden elde edilen büyük ekonomik gücün bölge ve dünya siyasetindeki yeri azımsanmayacak derecede fazladır. Bu makale de, söz konusu bölgesel ve uluslararası önem kapsamında 1933' den günümüze Suudi Arabistan'ın petrole dayalı ekonomisini ve uluslararası stratejisini, OPEC-ABD ittifakı ekseninde incelemeye almayı amaçlamaktadır. Konu incelerken şu soruya yanıt aranacaktır: Suudi Arabistan, sahip olduğu petrol kaynakları ve OPEC içindeki konumunu kullanarak küresel enerji piyasalarında ve uluslararası siyasette nasıl bir güç inşa etmektedir ve enerji kaynaklarına dayalı gücünü nasıl çeşitlendirmeye çalışmaktadır? Kapsamının ve amacının net bir şeklide ortaya konması için makale dört başlığa ayrılmıştır; Tarihsel Arka Plan, Suudi Arabistan'ın Enerji Profili, Krizlerde Suudi Arabistan'ın Petrol Diplomasisi, Petrodoların Suud Ekonomisine Etkisi.

Tarihsel Arka Plan ve OPEC

Suudi Arabistan'ın günümüzde küresel enerji piyasasında oynadığı merkezi rol, 1930'lu yıllarda petrolün keşfiyle başlayan dönüşüm sürecine dayanmaktadır. Dolayısıyla mevcut tabloyu anlamlandırmak için ülkenin enerji tarihinin temel dönüm noktalarını incelemek önemlidir. Krallık için tarihsel sürece bakarsak, Suudi Arabistan'ın petrolle uluslararası arenaya çıkış hikayesi 1920 ve 1930'larda kıtada başlıca İngiltere ve Amerika'nın petrol araştırmaları ile başlamıştır. Aramalar devam ederken Mayıs 1933' de Krallık, Amerikalı bir firma olan olan SOCAL ile ilk antlaşmasını imzalamıştır. Bu antlaşma ülkenin petrol sahalarının keşfi ve geliştirilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Amerika Arap topraklarında petrol aracılığıyla imtiyaz hakkı elde etmiştir. SOCAL firmasına 60 yıl petrol arama ve çıkarma yetkisi tanınırken, Suudi Arabistan karşılığında 35,000 sterlin başlangıç ödemesi, yıllık 5,000 sterlin kira bedeli yanı sıra varil başına imtiyaz bedeli (royalty) üzerinde anlaşma sağlanmıştır. İmtiyaz bedeli bir şirketin imtiyaz hakkı aldığı devletin topraklarındaki petrolü çıkarması karşılığında o devlete ödediği bedeldir. Suudi Arabistan da üretim karşılığında varil başına 0,50 dolar gibi bir royalty almıştır. Royalty, belirlenen imtiyazın yabancı bir şirkette olmasına karşın, devletin kaynak üzerindeki egemenliğini sürdürdüğünün göstergesidir (Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia, n.d.).

İlk kez 1945 yılında ABD başkanı Franklin D. Roosevelt ile Kral Abdulaziz'in USS Quincy savaş gemisinde görüşmesi iki devlet ilişkileri için önemli bir adım olmuştur (U.S. Department of State, 1945). Kızıldeniz'deki bu görüşmede Roosevelt, ABD'nin savaş sonrası enerji güvenliğini

sağlamak amacıyla Suudi petrolüne olan ilgisini açıkça dile getirmiştir. Kral Abdulaziz ise ülkesinin güvenliğinin garanti altına alınmasını talep etmiştir. Bu görüşme, yazılı bir anlaşma içermese de taraflar arasında karşılıklı bağımlılığa dayalı, "petrol karşılığı güvenlik" prensibine dayanan bir sessiz mutabakat oluşturmıştır. Suudi Arabistan, ABD'nin enerji arz güvenliğinde merkezi bir aktör hâline gelirken; ABD de Krallığın iç ve dış güvenliğini üstlenmiş, bu çerçevede askeri iş birliği ve silah satışları artmıştır. Quincy görüşmesi, daha sonra kurumsallaşacak olan petrodolar sisteminin diplomatik öncüsü niteliğinde olup, iki ülke arasındaki jeostratejik iş birliğinin başlangıç noktası kabul edilir (Amadeo, 2022). Görüşmede Filistin konusu da gündeme gelmiş, Kral İbn Suud, Filistin'de Yahudi devletine karşı olduğunu belirtirken Roosevelt, Kral'a Filistin'deki Yahudilere destek konusunda herhangi bir adımı "onun rızası olmadan" atmayacağına söz vermiştir (Domazeti, t.y.).

Suudi- ABD ilişkilerine siyasi, askeri sağlam temeller atan bu anlaşmanın akabinde petrol kanadında üretim beklenenin çok üzerinde artmıştır. Tarih 1946'yı gösterirken üretim 60 milyon varile çıkmış, ancak Suudi Arabistan'ın petrol gelirlerinden faydalanma oranı çok düşük kalmıştır (Aramco, n.d.). 1950'lerden itibaren Suudi yönetimi, petrol gelirlerinden daha fazla pay alma yönünde baskılarını artırmıştır. ARAMCO ile yapılan anlaşma sonucu Royalty sistemine ek olarak %50 kar paylaşım sistemi getirilmiştir, bu da ülkenin bütçesini neredeyse tamamen petrole dayalı hale getirmiştir (U.S. Department of State, 1951; Becker, 2018; TIME, 1951). Bu süreç aynı zamanda, enerjinin bir dış politika aracı olarak kullanılmaya başlanmasının da ilk işaretlerini vermiştir. 1970'lerde Suudi Arabistan dünyanın en büyük petrol üreticisi ve ihracatçısı haline gelmiştir. SOCAL'in ismi 1944 yılında ARAMCO (Arabian American Oil Company) olarak değişmiş, devamında da Suud Krallığı 1973'te şirketin %25'ini, 1980'de tamamını almıştır. Firma ismi bundan böyle Saudi Aramco olmuştur (Aramco, n.d.). ABD Suud petrolünün çıkması ve ticari bir unsura dönüşmesi için petrolün imtiyaz hakkını aldıktan sonra Suudi Arabistan yönetimi bu şirketin millileşmesini zaman içerisinde sağlamıştır. Petrol üzerinde hak sahipliği durumu 1938'den 1980'e kadar kademeli olarak millileşirken petrolün satışında da söz sahibi olma durumu zamanla Krallık lehine gelişen bir tablo sunmaktadır. ABD ile ilişkilerinin temeli atılırken uluslararası arenada gücünü göstermek isteyen Suudi Arabistan ve diğer petrol üreticisi ülkeler için stratejik saatler işlemektedir.

20. yüzyıl ortalarında Krallık petrol haklarını kademeli olarak elde etmiş olsa da küresel petrol piyasası büyük ölçüde Batılı şirketlerin elinde tutulmaktaydı. Bu şirketler için yedi kız kardeş tanımı kullanılmıştır, bunlar Biritish Petroleum, SOCAL, Gulf Oil, Exxon, Mobil, Texaco, Royal Dutch Shell'dir (Blair, 2001). Bu firmalar uzun vadeli imtiyazlarla petrol çıkarma haklarını alıp üretimi ve fiyatları tek taraflı olarak kontrol etmişlerdir. Petrol ticaretinin arttığı dönemde petrol fiyatlarının batılı petrol şirketlerce belirlenmesi üretici ülkelerin düşük gelir elde etmesine sebep olmuştur. Petrol üreticisi ülkeler Suudi Arabistan'ın yanında İran, Irak, Kuveyt ve Venezüela biraraya gelerek petrol üreten ülkelerin çıkarlarını korumak, petrol piyasasında daha fazla söz sahibi olabilmek amacıyla OPEC'i kurmuşlardır. Birlik 1960 yılında kurulmuş ve merkezleri Viyana olmuştur. Kurulduğu tarihte ilk hedeflerinden biri bu tekelci yapıyı kırmak olmuştur. OPEC'in kurulmasıyla birlikte petrol üreten ülkeler, fiyat belirleme süreçlerinde daha etkin bir konuma gelmiş ve Batılı enerji şirketlerinin tek taraflı belirleyici rolünü sınırlandırmıştır (OPEC, 2025).

OPEC kurucu üye sayısı 5 iken günümüzde 12 üyesi olan bir uluslararası organizasyondur. Suudi Arabistan en büyük petrol üreticisi ve OPEC lider üyesi iken Venezuela en büyük rezerve sahip ülkedir. İran ve Irak yüksek rezervlerine karşın yaptırımlar ve savaşlar sebebiyle sınırlı üretim yapabilmektedirler. Suudi Arabistan, OPEC üyeleri arasında en fazla petrol üretme ve ihracat etme

kapasitesine sahip ülkedir. Günde ortalama 10 milyon varil civarında üretim yapabilmektedir ve bunun büyük bir kısmı ihraç edilmektedir (U.S. Energy Information Administration, 2024). Bu yüksek kapasite, Suudi Arabistan'a üretimi artırma veya azaltma yoluyla pazarı yönlendirme gücü vermektedir. Aynı zamanda ülke, tuttuğu fazla kapasite sayesinde, arz kıtlığı veya fazlası zamanlarında fiyat istikrarı sağlama kabiliyetine de sahiptir. Bu da Suudi Arabistan'ın piyasa dengeleyici üretici (swing producer) olarak tanımlanmasını sağlar. Piyasa dengeleyici üretici olmayı tuttuğu yedek kapasite sayesinde uygulayabilmektedir. OPEC ülkeleri arzı kısıtları takdirde yedek kapasiteleri artar. Fiyatlar düştüğünde üretimi azaltma ve piyasa sıkıştığında üretimi artırma eğiliminde olduğundan yedek kapasite fiyat hareketliliğini yumuşatmaya yardımcı bir faktördür ki bu dünyanın en baskın enerji kaynağı için hem petrol üreticilerinin hem de dünya çapındaki tüketicilerin çıkarlarına hizmet etmektedir. Uluslararası Enerji Ajansının tahminlerine göre OPEC ülkelerinin toplamda tuttuğu fazla kapasite 5,3 milyar varil iken sadece Suudi Arabistan'ın fazla kapasitesi 3,1 milyar varildir (Reuters, 2025). Suudi Arabistan'ın kullanılmayan kapasitesi, diğer herhangi bir ülkenin kapasitesinden çok daha fazladır ve küresel yedek kapasitenin yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır.

Suudi Arabistan, OPEC içerisinde resmi olarak kurumsal bir liderlik rolü üstlenmemekle birlikte, üretim kapasitesi, rezerv büyüklüğü ve piyasaya müdahale yeteneği sayesinde fiilen örgütün yönlendirici aktörü konumundadır. OPEC'in karar alma mekanizması, her üye ülkenin eşit oy hakkına sahip olduğu "bir ülke, bir oy" ilkesine dayanmaktadır. Suudi Arabistan, OPEC'in kurulduğu 1960'tan bu yana, örgüt içinde yalnızca petrol üreticisi bir ülke olarak değil, aynı zamanda önemli bir lider ve arabulucu olarak öne çıkmıştır. El Gamal, R. (2020) Krallık, OPEC toplantılarının ev sahipliğini sıkça üstlenmiş ve bu toplantılarda genellikle uzlaşma sağlama ve grup içindeki farklılıkları gidermede etkin bir rol oynamıştır. Petrol fiyatları üzerinde yaşanan krizler ve dünya enerji pazarındaki belirsizlikler sırasında, Suudi Arabistan, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla üretim kotalarını ayarlama konusunda liderlik göstermiştir. Özellikle 1973 Petrol Krizi ve sonrasındaki yıllarda, Suudi Arabistan, OPEC içindeki en güçlü aktörlerden biri olarak uluslararası petrol piyasasında önemli bir denetim gücüne sahip olmuştur. Yaşanan krizlerin ardından OPEC ülkelerinin üretim kısıtlaması yeterli olmamasının üzerine, Kurul üye olmayan ama büyük üretici konumundaki Rusya, Meksika, Kazakistan, Azerbaycan, Bahreyn, Sudan gibi ülkelerle iş birliğine gitmiştir. 10 Aralık 2016 günü Viyana'da yapılan toplantı ile OPEC+ adı verilen genişletilmiş iş birliği mekanizması fiilen kurulmuş oldu. Bununla birlikte, Krallık, bu yeni yapı içerisinde de müzakereleri yürütme konusunda başat bir diplomatik rol üstlenmiştir. Bu süreç, Suudi Arabistan'ı yalnızca OPEC'in iç dinamiklerinde değil, küresel enerji piyasasında da etkin bir oyuncu hâline getirmiştir. Tüm bu faktörler, Suudi Arabistan'ı OPEC içinde sadece sembolik değil, aynı zamanda fiili liderlik konumuna taşımaktadır.

Suudi Arabistan, OPEC içindeki etkisini jeopolitik araç olarak da kullanmaktadır. Çünkü OPEC içinde en yüksek üretim kapasitesine sahip ülke olarak, petrol arzını artırma veya kısma kararlarında belirleyici konumdadır. Bu avantajını kullanarak yalnızca petrol fiyatlarını değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel ilişkilerdeki dengesini şekillendirme gücüne sahiptir. Örneğin petrol üretimini kısmak, Batılı ülkeler üzerindeki ekonomik baskıyı artırabilirken; üretimi artırmak, enerji fiyatlarını düşürerek dost ülkelere ekonomik kolaylık sağlayabilir ve OPEC üyesi olmayan petrol üreticileri için zorluk oluşturabilmektedir. Bu yönüyle Suudi Arabistan, OPEC aracılığıyla ekonomik baskı, ödüllendirme ya da pazarlık gücü oluşturabilir. Ayrıca petrol politikasını İran, ABD, Rusya gibi aktörlerle olan ilişkilerinde bir diplomatik koz olarak kullanmakta, bu da enerji politikasını doğrudan jeopolitik stratejisinin bir parçası haline getirmektedir. Bazı dönemlerde

üretim politikalarını ABD, İran veya Rusya ile ilişkileri doğrultusunda esnettiği ya da sıkılaştırdığı olmuştur. Bu da enerji politikasını dış politikanın bir uzantısı haline getirmiştir.

ABD ile köklü enerji ittifakını sürdüren Suudi Arabistan, son yıllarda dış politikasını tek kutuplu bir ekseninde yürütmekten ziyade, çok yönlü bir diplomatik açılım stratejisine yönelmiştir. Bu kapsamda Çin ile geliştirilen enerji ilişkileri dikkat çekmektedir. Çin'in büyüyen enerji ihtiyacını karşılamak için yapılan petrol ihracatına ek olarak, nükleer enerji, altyapı yatırımları ve dijital teknoloji alanlarında da iş birliği gelişmektedir. Bu iş birlikleri, Suudi Arabistan'ın hem ekonomik çeşitliliğini desteklemekte hem de dış politikasında ABD ile Çin arasında denge arayışına işaret etmektedir (Atlantic Council, 2022).

Suudi Arabistan'ın Enerji Profili: Kaynaklar, Üretim Kapasitesi, İhracatı

Suudi Arabistan, küresel ölçekte önde gelen petrol üreticilerinden biri olarak, petrol ve doğal gaz rezervleri bakımından son derece zengin bir enerji profiline sahiptir. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) ve OPEC verilerine göre Suudi Arabistan, günümüzde dünya petrol üretiminde lider konumda olan ülkeler arasında yer almakta; aynı zamanda sahip olduğu geniş petrol ve doğal gaz rezervleriyle küresel enerji piyasalarında stratejik bir aktör olarak öne çıkmaktadır.

Ülkede kanıtlanmış petrol rezervi yaklaşık 267 milyar varil olup rezerv açısından dünyada ikinci ülkedir. Doğalgazda ise kanıtlanmış 3 trilyon metre küp rezerviyle dünyada altıncı sıradadır. Dünya petrol rezervinin %17,2'sine sahipken petrol arzının %20'sini kontrol etmektedir. Ürettiği petrolün yaklaşık %70'ini ihraç eden Krallık, doğalgazı ise kendi iç tüketimine harcamayı tercih etmektedir (Organization of the Petroleum Exporting Countries [OPEC], n.d.)

Günlük 10 milyon varil petrol üretimiyle dünyanın önde gelen petrol üreticilerinden biri olan Suudi Arabistan, ürettiği petrolün %70'ini ihraç ederek küresel enerji piyasasında önemli bir rol oynamaktadır. 2023 itibarıyla günlük ortalama 7-8 milyon varil ham petrol ihraç etmektedir. Elektrik ithalatına gerek duymayan ülke, küçük miktarda kömür ithal etmektedir. Ancak bu genel enerji dengesi içinde çok küçük bir paya sahip olup, genel tabloyu değiştirmez. Suudi Arabistan'ın enerji için ithalat ihracat dengesi, enerjide net ihracatçı olduğunu göstermektedir (U.S. Energy Information Administration [EIA], n.d.)

Son yıllarda Suudi Arabistan'ın petrol ihracatında birinci sırada %75 ile Asya kıtası başı çekmektedir. Çin %30 civarı alımıyla en büyük müşterisidir. İkinci büyük müşterisi %18 ile Japonya'dır. Hindistan ve Güney Kore'ye de ihracat yapan ülke Avrupa'da da özellikle Hollanda, İtalya ve Fransa'ya ihracat yapmaktadır. Amerika'ya ihracatı ise %3,5 civarındadır. 2023 yılı ham petrol ihracat değeri yaklaşık 181 milyar dolar olarak bilinmektedir (OECD, n.d.)

1970 öncesinde ise Suudi Arabistan'ın enerji ihracat haritasına dair tarihsel bilgi eksikliği varken sonrası için detaylı bilgilere erişmek mümkündür. Örneğin 1973 yılında ABD'nin Suudi Arabistan'dan ham petrol ithalatı bazı aylarda 350-700 bin varil/gün civarında olduğu ABD Enerji Bilgi İdaresinin raporlarında her almaktadır. 2000'li yıllarda bu miktar daha yüksek seviyelere ulaşmış; fakat 2010'lardan sonra ABD'nin kendi üretiminin artması ve ithalata bağımlılığının azalması nedeniyle Suudi Arabistan'dan ithalat göreceli olarak azalmıştır.

Suudi Arabistan'ın enerji ihracatında Çin'in giderek daha belirleyici bir rol üstlendiği görülmektedir. 2020'li yıllarda Çin, Suudi petrolünün en büyük ithalatçısı konumuna gelmiş ve iki ülke arasında stratejik enerji ilişkileri güçlenmiştir. Bu bağlamda Suudi Arabistan, enerji politikasını yalnızca Batılı müttefikleriyle değil, yükselen Asya ekonomileriyle de çeşitlendirmeyi hedeflemiştir. Çin ile yapılan uzun vadeli enerji anlaşmaları, ekonomik iş birliğinin ötesine geçerek diplomatik ilişkilerin temelini oluşturmuştur. Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde

Körfez bölgesine ilgisinin artması, Suudi Arabistan'ın da Asya merkezli dış politika açılımlarını yol açmıştır (Fulton, 2018). Dolayısıyla Riyad, enerji kaynaklarını yalnızca Batı ile ilişkilerinde değil, Asya güçleriyle de bir diplomasi aracı olarak kullanarak uluslararası siyasetteki etkisini çeşitlendirmekte ve enerjiye dayalı gücünü küresel ölçekte ve politik anlamda daha dengeli bir şekilde inşa etmeye çalışmaktadır.

Krizlerde Suudi Arabistan'ın Petrol Diplomasisi

Suudi Arabistan'ın OPEC içindeki belirleyici rolü, özellikle kriz dönemlerinde daha görünür hale gelmiştir. 1973 Petrol Krizi bunun en çarpıcı örneğidir; Yom Kippur Savaşı sırasında ABD ve Batı'nın İsrail'e verdiği destek, Riyad yönetimini petrolü bir dış politika aracı olarak kullanmaya sevk etmiş, bu da OPEC'in küresel enerji piyasalarındaki etkisini pekiştirmiştir (Yergin, 2008).

Mısır ve Suriye'nin İsrail'e karşı başlattığı Yom Kippur Savaşı sırasında, ABD ve bazı Batılı ülkeler İsrail'e askeri destek verme kararı almıştı. Bu duruma tepki olarak, Arap OPEC üyeleri, özellikle Suudi Arabistan'ın liderliğinde, Batılı ülkelere yönelik petrol ambargosu uygulamaya başladılar. Suudi Arabistan, dönemin Kralı Faysal bin Abdülaziz'in öncülüğünde, OPEC içindeki Arap ülkelerini bir araya getirerek ABD, Hollanda ve bazı Batı ülkelerine petrol sevkiyatını durdurmuştur. OPEC, Suudi Arabistan'ın yönlendirmesiyle petrol üretimini %5 oranında azaltma kararı almıştır (Öztürk ve Saygın, 2017).

Bu kararın etkisi kısa sürede hissedilmiştir. Petrol fiyatları, varil başına 3 dolardan 12 dolara çıkarak dört kat arttı ve küresel ekonomide ciddi bir durgunluk süreci başlamıştır. (Federal Reserve, 1973-74; OPEC, 1973-74). Bu kriz, Batı dünyasında enerji bağımlılığına dair ciddi endişelere yol açarken ve ABD ile Avrupa ülkeleri stratejik petrol rezervleri oluşturma çabalarına girişmişlerdir. Suudi Arabistan, bu gelişmelerle birlikte küresel enerji güvenliğinde belirleyici bir rol oynadığını kanıtlamış olmasıyla, petrolün sadece ticari bir mal değil, aynı zamanda stratejik bir dış politika aracı olduğunu göstermiştir. Krallık, bu kriz esnasında sadece OPEC'in en güçlü ülkelerinden biri olmakla kalmamış, aynı zamanda küresel petrol piyasalarının yönünü değiştiren stratejik bir aktör olarak öne çıkmıştır. 1973 Petrol Krizi, petrolün ilk kez siyasi bir silah olarak kullanıldığı ve OPEC ülkelerinin yalnızca petrol üreticisi değil, aynı zamanda küresel enerji politikalarını şekillendiren karar vericiler olduğunu tüm dünyaya göstermiştir.

ABD yönetimi, Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkelerinin petrolü bir siyasi baskı unsuru olarak kullanmasını, yalnızca ekonomik bir kriz değil, aynı zamanda enerji güvenliğine yönelik ciddi bir tehdit olarak algılamıştır. 1973'te başlayan petrol ambargosu, Batı dünyasında derin bir korku yaratmış ve enerji kaynaklarının kontrolünün yalnızca ticarî bir mesele değil, aynı zamanda ulusal güvenlik açısından kritik bir alan olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumu engellemek amacıyla 1975 yılında ABD, petrol arzındaki kesintilere karşı koyabilmek için Stratejik Petrol Rezervini (SPR) kurmuştur (U.S. Department of Energy, 2015). Bu stratejik rezerv, ABD'nin gelecekteki enerji krizlerine karşı dayanıklılığını artırmayı amaçlayan bir adım olarak önem kazanmıştır. Ayrıca, enerji bağımlılığının ulusal güvenlik için büyük bir tehdit oluşturduğuna dair farkındalık, hükümetin enerji politikalarında önemli bir dönüşümü beraberinde getirmiştir.

1977 yılında Enerji Bakanlığı (Department of Energy) kurularak, alternatif enerji kaynaklarına yönelik yatırımların teşvik edilmesi gerektiği yönünde bir çağrı yapılmıştır. Bu çerçevede nükleer enerji, kömür ve enerji tasarrufu ön planda tutulmuş, bunun yanında, Alaska'daki Prudhoe Bay petrol rezervleri hızla geliştirilmiş ve ABD'nin iç enerji üretimi artırılmaya çalışılmıştır. Uluslararası düzeyde de bu krizden ders çıkaran ABD, 1974 yılında Uluslararası Enerji Ajansı'nı

(IEA) kurarak, dünya enerji arzını güvence altına almak amacıyla çok taraflı bir mekanizma oluşturmaya yönelik adımlar atmıştır.

1979 yılında Suudi Arabistan Kralı Halid bin Abdülaziz, ülkesinin petrol üretimini %5'in üzerine çıkarmayacağını ilan ederek, küresel petrol arzı üzerinde siyasi bir sınır koyma iradesi ortaya koymuştur. Bu karar, yalnızca OPEC içi dengelere değil, aynı zamanda Batı'nın enerji güvenliğine dair stratejik beklentilerine de yanıt niteliği taşımaktaydı. Suudi Arabistan'ın bu sınırlayıcı pozisyonuna karşılık olarak, dönemin ABD Başkanı Jimmy Carter, Suudi Arabistan'a yönelik herhangi bir dış saldırı durumunda ABD'nin ülkeyi savunacağına dair güvenlik garantisi vermiştir. Böylece enerji politikası ile güvenlik stratejisi arasında karşılıklı bağımlılık ilişkisini pekiştiren bu gelişme, ABD-Suudi ilişkilerinde 'petrol karşılığı güvenlik' denkleminde somut bir örnek teşkil etmiştir. Bu çerçevede Suudi Arabistan, enerji arzı üzerinden küresel sistemdeki stratejik konumunu güçlendirirken; ABD ise istikrarlı petrol akışını sürdürme karşılığında Körfez güvenliğini garanti altına alma yönündeki angajmanını derinleştirmiştir (Borck, 2023).

ABD'nin önlemleri ve tepkisi bu kadarla bitmemiştir. 1970'li yıllarda yaşanan küresel ekonomik dönüşümler, enerji ihracatçısı ülkelerin uluslararası sistemdeki rolünü yeniden şekillendirmiştir. Bu dönemde Bretton Woods sisteminin çökmesiyle birlikte ABD, doların rezerv para statüsünü korumak için yeni stratejiler geliştirmiştir. 1974'te ABD ile Suudi Arabistan arasında yapılan stratejik mutabakat sonucunda, Suudi Arabistan petrol ihracatını yalnızca Amerikan doları üzerinden gerçekleştirmeyi kabul etmiş; bu sistem daha sonra OPEC ülkelerine yayılmıştır. "Petrodolar sistemi" olarak adlandırılan bu yapı, petrol ihracatçısı ülkelerin dış ticaret gelirlerini dolar üzerinden elde etmeye mecbur bırakmıştır. Bu durum petrol ihraç eden ülkelere düzenli ve yüksek döviz geliri sağlayıp, dış politikada finansal esneklik sağlarken, devlet geliri büyük oranda petrolden oluşan ülkelerin para politikalarının esnekliğini sınırlandırmış, ABD'nin para politikalarına bağımlı hale gelmiştir (Uzunoğlu, 2007, s. 5). Petrodolar sistemi ile Suudi Arabistan – ABD stratejik ortaklığı güçlenmiş, güvenlik, ticaret anlamında dostlukları perçinlenmiştir. Olayın diğer aktörleri olan Suud harici üreticiler ve Batılı ülkeler için ise aralarındaki ilişkiler yeniden şekillenmiştir.

Tarih petrol, petrodolar, OPEC düzleminde ilerlerken bu seyir ABD'nin kaya petrolü (shale oil) devrimi ile sarsıntı geçirir. ABD'de gelişen hidrolik kırma (fracking) ve yatay sondaj teknolojileri, ABD'nin konvansiyonel olmayan petrol rezervlerini ekonomik biçimde çıkartmasını mümkün kılmış ve ülkeyi 2010'lu yıllarda dünyanın en büyük petrol ve doğalgaz üreticilerinden biri haline getirmiştir (U.S. Energy Information Administration, n.d.).

ABD'nin bu yükselişi, OPEC'in ve özellikle Suudi Arabistan'ın küresel petrol piyasaları üzerindeki geleneksel etkisini zayıflatmış; OPEC dışı aktörlerin, özellikle ABD'li özel üreticilerin, piyasa üzerindeki belirleyiciliğini artırmıştır. Bu durum, OPEC'in dış ortaklarla (özellikle Rusya ile) daha yakın iş birliğine yönelmesini beraberinde getirmiş ve 2016 yılında OPEC+ adı verilen genişletilmiş üretici ülkeler grubu oluşturulmuştur (Organization of the Petroleum Exporting Countries, n.d.).

OPEC+ ülkeleri 2016'da OPEC harici unsurlarla artan arz karşında fiyatların yükselmesi için üretimi kısma yönünde anlaşmaya varsalar da, bu iş birliği kırılgan bir yapı olmuştur. 2020 yılında COVID-19 pandemisinin küresel talebi keskin biçimde düşürmesi, petrol fiyatlarını daha da baskı altına alırken Mart 2020'de OPEC ve OPEC dışı ülkelere oluşan OPEC+ grubu, ek üretim kesintisi önerisini görüşmek üzere toplanmıştır. Suudi Arabistan, piyasanın istikrara kavuşması için arz kesintisini savunurken; Rusya, üretimi kısmayı reddetmiştir. Rusya'nın bu tutumu, esasen ABD'li kaya petrolü üreticilerinin daha da güçlenmesinden endişe etmesinden kaynaklanmaktaydı.

Çünkü üretim azaltıldığında, fiyatların yükselmesi ABD'li üreticilerin daha fazla üretim yaparak pazar payı elde etmesine yol açacaktı (Lawler, 2020).

Bu anlaşmazlık sonucunda Suudi Arabistan, Mart 2020'de üretimini agresif biçimde artırmış ve fiyatlar yılın başında 64 dolar iken varil başına 20 doların altına düşmüştür. Bu gelişme, fiyat savaşı olarak adlandırılmıştı ki amaç hem Rusya'yı hem de üretim maliyetleri yüksek olan ABD'li kaya petrolü üreticilerini zorlamaktı. Yüksek maliyetli kaya petrolü üreticilerini ciddi şekilde etkilendi. Ancak bu durum, yalnızca ABD değil, tüm üretici ülkeler için ekonomik anlamda sürdürülemez bir hal aldı. ABD Başkanı Donald Trump, Nisan 2020'de Suudi Arabistan Kralı Selman'ı arayarak, üretimin kısılmaması durumunda ABD'nin askeri desteğini çekebileceği yönünde baskı yaptı. Bu diplomatik müdahale sonucunda OPEC+ ülkeleri tarihteki en büyük üretim kesintisi kararını aldı. Mayıs'ta tekrar 35 doları gören brent petrol fiyatı yılın ikinci yarısında 40-50 dolar bandına oturmuştur (Atlantic Council, 2025, Nisan).

Bu süreç, yalnızca piyasa dinamiklerini değil, aynı zamanda enerji diplomasisi bağlamında üretici ülkeler arasındaki güç dengelerini ve ABD'nin dolaylı etkisini gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda, OPEC+ mekanizmasının küresel enerji güvenliğinde ne denli kritik bir araç haline geldiğini de ortaya koymaktadır.

Petrodoların Suud Ekonomisine Etkisi

Suudi Arabistan'ın ekonomik yapısı, petrodolar sistemi ile şekillenen ve klasik rantier devlet kuramı kapsamında değerlendirilen tipik bir örnektir. 1970'li yıllarda ABD ile yapılan stratejik mutabakat çerçevesinde, Suudi petrolünün yalnızca Amerikan doları üzerinden satılması kararlaştırılmış ve bu sayede ülkeye büyük miktarda döviz bazlı dışsal rant girişi sağlanmıştır (Cooper, 2011). Bu döviz akışı, üretken olmayan ancak politik olarak işlevsel olan büyük kamu harcamaları, sübvansiyonlar ve geniş kamu istihdamı yoluyla toplumun çeşitli kesimlerine dağıtılmıştır. Rantier devlet kuramına göre, bu tür dış kaynaklara dayalı gelir yapıları, toplumu üretimden ziyade devletten rant beklentisi içine sokar; böylece vergiye dayalı bir yurttaşlık ilişkisi gelişmezken, siyasal katılım talebi de sınırlı kalır (Beblawi & Luciani, 1987).

Petrodoların sağladığı mali rahatlık, Suudi devletinin toplumsal meşruiyetini, ekonomik performanstan çok rant dağıtımı yoluyla sürdürmesine imkân vermiştir. Ancak bu model, ekonomiyi hem sektörel çeşitlilikten mahrum bırakmış hem de küresel petrol fiyatlarına karşı son derece kırılgan hâle getirmiştir (Hertog, 2013). Söz konusu sektörel daralma, Suudi Arabistan ekonomisinde çeşitliliğin gelişmesini engellemiş; özel sektör, imalat sanayii ve yüksek katma değerli hizmet alanları gibi alanlarda sınırlı kapasite oluşmasına yol açmıştır. Bu durum, kamu istihdamının şişmesine, verimlilik düşüklüğüne ve sürdürülebilir olmayan büyüme kalıplarına zemin hazırlamıştır.

Döviz dayalı bu gelir yapısı, ülkenin para politikası üzerinde de sınırlayıcı bir etki yaratmıştır. Sabit kur rejimi ve dolar rezervlerine bağımlılık, Suudi Arabistan'ın ekonomik otonomisini azaltırken; mali disiplin yerine harcama-temelli büyüme modellerinin benimsenmesine neden olmuştur. Uzun vadede bu bağımlılık, ekonomik kriz anlarında –örneğin 1986, 1998, 2008 ve 2020 petrol fiyatı çöküşlerinde– kamu bütçelerinde açıklar ve büyümede daralmalar şeklinde kendini göstermiştir (Beblawi & Luciani, 1987; IMF, 2020).

Öte yandan, rant gelirlerinin siyasi düzlemde kullanımı da Suudi Arabistan rejiminin "dağıtımcı" bir yönetim tarzını benimsemesini teşvik etmiştir. Devlet, elde ettiği gelirleri maaş, sübvansiyon, kamu hizmetleri ve siyasi sadakat karşılığında çeşitli toplumsal gruplara dağıtarak hem toplumsal rızayı inşa etmiş hem de demokratik taleplerin gelişmesini sınırlandırmıştır. Bu durum, Michael

Herb'in "no representation without taxation" tezine paralel olarak, vergi vermeyen toplumlarda siyasi katılımın sınırlı kalabileceği argümanını destekler niteliktedir. Ancak siyasi katılımı engelleyiciliği sadece vergi almaması değildir. Ülke genelinde 30 bini aşkın düşünce tutuklusu olduğu tahmin edilmektedir. The Daily Guardian'ın haberine göre Suudi yönetiminin hapsettiği binlerce İslam alimi, davetçi, akademisyen ve aktivistten biri olan Turki el Casir'i krallığı eleştiren düşüncelerinden ve tweetlerinden dolayı 16 Haziran 2025 tarihinde idam etmiştir.

Sonuç olarak, Suudi Arabistan örneği, rantın hem ekonomik çeşitlenmeyi sınırlayıcı hem de siyasal katılımı engelleyici bir işlev görebileceğini göstermektedir. Her ne kadar son yıllarda Vision 2030 gibi girişimlerle yapısal dönüşüm hedeflense de, köklü rant bağımlılığı bu reformların uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini tartışmalı kılmaktadır.

Sonuç

Suudi Arabistan'ın dış politikasında petrol, yalnızca ekonomik kalkınmanın bir dayanağı değil, aynı zamanda diplomatik ilişkileri yönlendiren ve jeopolitik denge kuran stratejik bir güç unsuru olarak işlev görmektedir. Krallık, 20. yüzyıl boyunca ABD ile "petrol karşılığı güvenlik" ilkesi üzerine kurulu bir ittifak sürdürmüştür; bu ilişkiyi hem enerji güvenliği hem de bölgesel istikrar temelinde korumuştur. Ancak küresel enerji dönüşümü, ABD'nin kaya petrolü üretimiyle enerji bağımsızlığına yaklaşması ve yenilenebilir kaynaklara yönelim gibi gelişmeler, Suudi Arabistan'ın petrol temelli dış politikasının sürdürülebilirliğini tartışmalı hale getirmektedir. Bu nedenle Krallık, Vision 2030 çerçevesinde ekonomik ve diplomatik çeşitlenmeye odaklanmakta; enerjiye bağımlı yapısını aşmayı hedeflemektedir (Vision 2030, 2025, Mayıs).

Bu yeni yönelimin en dikkat çekici unsurlarından biri, Suudi Arabistan'ın Çin ile geliştirdiği enerji temelli ilişkiler olmuştur. Çin, Suudi petrolünün en büyük ithalatçısı konumuna gelmiş ve bu enerji bağı, iki ülke arasında stratejik düzeyde iş birliklerinin önünü açmıştır. Özellikle Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında yürütülen projeler ve teknoloji-temelli ekonomik ortaklıklar, Riyad'ın dış politikasında Çin'i giderek daha önemli bir konuma taşımaktadır (Fulton, 2018). Bu durum, Suudi Arabistan'ın ABD ile olan geleneksel ittifakını korurken, yükselen güçlerle de dengeleyici bir ilişki kurma çabasını yansıtmaktadır.

Bu denge siyasetinin somut bir örneği, Nisan 2025'te ABD Başkanı Donald Trump'ın Orta Doğu ziyareti sırasında Suudi Arabistan tarafından açıklanan 600 milyar dolarlık ABD yatırımı taahhüdüdür (The White House, 2025, May 13). Bu devasa yatırım sözü, bir yandan Vision 2030 hedefleri doğrultusunda Suudi ekonomisinin çeşitlendirilmesine hizmet ederken, diğer yandan ABD ile stratejik ittifakın ekonomik boyutunu derinleştirme girişimi olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte, bu tür taahhütlerin uygulanabilirliği ve sonuçları, Riyad'ın yalnızca enerjiye değil, uzun vadeli ekonomik ve diplomatik sürdürülebilirliğe ne ölçüde odaklanacağını gösterecektir.

Sonuç olarak Suudi Arabistan, enerji diplomasisini büyük güçlerle olan ilişkilerinde etkin biçimde kullanmaya devam etse de, küresel enerji sistemindeki dönüşüm ve jeopolitik güç dengelerindeki değişim, bu stratejinin sınırlarını göstermektedir. Krallığın dış politikadaki geleceği, yalnızca petrol gelirlerine değil; aynı zamanda dijitalleşme, savunma iş birlikleri, yenilenebilir enerji yatırımları ve çok kutuplu dünya düzenine uyum sağlama kapasitesine bağlı olacaktır.

Kaynakça

- Al-Sayari, S. S. Quaternary Period in Saudi Arabia: A Cooperative Research Project of the University of Petroleum and Minerals, Dhahran, and the Austrian Academy of Sciences, Vienna. Dhahran-Viyana: University of Petroleum and Minerals-Austrian Academy of Sciences, 1978.
- Beblawi, Hazem – Giacomo Luciani. The Rentier State. London: Croom Helm, 1987.
- Cooper, Andrew Scott. The Oil Kings: How the U.S., Iran, and Saudi Arabia Changed the Balance of Power in the Middle East. New York: Simon & Schuster, 2011.
- Fulton, Jonathan. China's Relations with the Gulf Monarchies. London: Routledge, 2018.
- Krane, Jim. Energy Kingdoms: Oil and Political Survival in the Persian Gulf. New York: Columbia University Press, 2019.
- Tétreault, Mary Ann. The Organization of Arab Petroleum Exporting Countries: History, Policies, and Prospects. Westport: Greenwood Press, 1985.
- Yergin, Daniel. The Prize: The Epic Quest for Oil, Money, and Power. New York: Simon & Schuster, 1991.
- Hertog, Steffen. "Rentier Mentality in the Gulf States Revisited: Political Economy and the Quest for Economic Diversification." Ed. Mehran Kamrava. Beyond the Rentier State, 263-286. London: Hurst Publishers, 2013.
- Becker, John. "Oil and State Formation in Saudi Arabia." Journal of Oil States Studies 12/3 (2018), 201-223.
- Blair, John. "Seven Sisters in a Castle Built on Collusion." Business and Society Review 77/21 (2001).
- İşeri, Emre. "Beyond American Petrodollar Hegemony at the Eve of Global Peak Oil." Uluslararası İlişkiler 5/20 (2009), 133-154.
- Ma, Ruoran R. – Tian Xiong – Yanan Bao. "The Russia-Saudi Arabia Oil Price War during the COVID-19 Pandemic." Energy Economics 102 (2021), 105517. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2021.105517>.
- Öztürk, S. – Saygın, S. "The Economic Effects of the 1973 Oil Crisis and Stagflation Case." BJSS Balkan Journal of Social Sciences 6/12 (2017), 1-12.
- Pınar, Lütfiye. "1973 Petrol Krizi ve Türk Dış Politikası." İçtimaiyat 8/2 (2024), 680-690. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1468929>.

Raporlar

- Borck, Tobias. Saudi Arabia: The Kingdom of Oil. RUSI Occasional Paper, 2023. <https://static.rusi.org/saudi-arabia-energy-security-occasional-paper.pdf>.
- Domazeti, Rıfat. Suudi Arabistan-ABD İlişkileri. Analiz No. 20. İstanbul: İNSAMER, 2021.
- Fattouh, Bassam – Lavan Mahadeva. OPEC: What Difference Has It Made? Oxford Institute for Energy Studies, 2013. <https://www.oxfordenergy.org/publications/opec-what-difference-has-it-made/>.

Fattouh, Bassam – Anupama Sen. Saudi Arabia Oil Policy: More than Meets the Eye? Oxford Institute for Energy Studies, 2015. <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2015/06/MEP-13.pdf>.

International Monetary Fund. Regional Economic Outlook: Middle East and Central Asia. Washington, DC: IMF, 2020. <https://www.imf.org/en/Publications/REO/MECA/Issues/2020/10/14/regional-economic-outlook-menap-cca>.

Observatory of Economic Complexity. Saudi Arabia Country Profile. 2024. Erişim 13 Mayıs 2025. <https://oec.world/en/profile/country/sau>.

Organization of the Petroleum Exporting Countries. Annual Statistical Bulletin 2024. OPEC Digital Publications, 2024. Erişim 14 Mayıs 2025. <https://publications.opec.org/asb>.

Resmî Belgeler / Web Siteleri

Aramco. "Our History." t.y. Erişim 14 Mayıs 2025. <https://www.aramco.com/en/about-us/our-history>.

Armutlu, Ayşe. "Suudi Arabistan'ın 'Vizyon 2030' Reformlarına Genel Bir Bakış." Uluslararası Diplomatik İlişkiler, Akademik Araştırmalar ve Eğitim Derneği, 15 Kasım 2024. Erişim 14 Mayıs 2025. <https://udiad.org/suudi-arabistanin-vizyon-2030-reformlarına-genel-bir-bakis/>.

Embassy of the Kingdom of Saudi Arabia. "Oil." t.y. Erişim 14 Mayıs 2025. <https://www.saudiembassy.net/oil>.

Organization of the Petroleum Exporting Countries. "Brief History." t.y. Erişim 25 Mayıs 2025. <https://www.opec.org/brief-history.html>.

U.S. Department of State, Office of the Historian. "Memorandum of Conversation between King Abdul Aziz Al Saud and President Roosevelt, aboard the U.S.S. Quincy, February 14, 1945." Foreign Relations of the United States, 1945, The Near East and Africa, Cilt VIII, Belge 2. <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1945v08/d2>.

U.S. Energy Information Administration. Country Analysis Brief: Saudi Arabia. 4 Ekim 2024. U.S. Department of Energy. Erişim 14 Mayıs 2025. https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Saudi_Arabia/pdf/Saudi-Arabia.pdf.

Vision 2030. Saudi Vision 2030. Mayıs 2025. Erişim 14 Mayıs 2025. <https://www.vision2030.gov.sa/en>.

The White House. "Fact Sheet: President Donald J. Trump Secures Historic \$600 Billion Investment Commitment in Saudi Arabia." 13 Mayıs 2025. <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/05/fact-sheet-president-donald-j-trump-secures-historic-600-billion-investment-commitment-in-saudi-arabia/>.

İnternet Makaleleri

Amadeo, Kimberly. "What Is the Petrodollar?" The Balance, 15 Mayıs 2022. Erişim 14 Mayıs 2025. <https://www.thebalancemoney.com/what-is-a-petrodollar-3306358>.

- Atlantic Council. "The Compelling Incentives for Saudi-Russian Rapprochement." Geopolitics Unplugged, Nisan 2025. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-compelling-incentives-for-saudi-russian-rapprochement/>.
- Bulut, Fehim. "ABD-Suudi Arabistan İlişkilerinin Tarihi ve Perde Arkası." Independent Türkçe, 27 Temmuz 2022. <https://www.indyturk.com/node/535636/türkiyeden-sesler/abd-suudi-arabistan-iliskilerinin-tarihi-ve-perde-arkasi>.
- El Gamal, Rania – Andrew Lawler. "Exclusive: Russia to OPEC – Deeper Oil Cuts Won't Work." Reuters, 6 Mart 2020. <https://www.reuters.com/article/us-oil-opec-russia-exclusive/exclusive-russia-to-opec-deeper-oil-cuts-wont-work-idUSKBN20Y2TJ>.
- Finley, Mark – Chiara Galimberti. "OPEC+ Cuts Should Tighten the Market." Baker Institute for Public Policy, 22 Ocak 2024. <https://www.bakerinstitute.org/research/opec-cuts-should-tighten-market>.
- Gamal, Rania. "Analysis: How Saudi Arabia Wields Its Influence over OPEC." Reuters, 2020. <https://www.reuters.com/article/us-oil-opec-saudi-analysis-idUSKBN1ZL0N9>.
- Lawler, David. "Reports: Saudi Arabia and Russia Reach Major Deal to Cut Oil Production." Axios, 9 Nisan 2020. <https://www.axios.com/2020/04/09/saudi-arabia-russia-opec-oil-production-deal-coronavirus>.
- Reuters. "OPEC ve Suudi Arabistan'ın Yedek Petrol Üretim Kapasitesi." Reuters, 4 Şubat 2025. <https://www.reuters.com/markets/commodities/opec-saudi-spare-oil-production-capacity-2025-02-04/>.
- Saba, Yara – Slattery, G. – Magid, P. – Eltahir, N. "Trump Starts Gulf Visit Seeking Big Economic Deals." Reuters, 13 Mayıs 2025. <https://www.reuters.com/world/trump-starts-gulf-visit-seeking-big-economic-deals-2025-05-13/>.